

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Het Gheopent Christendom

Hazart, Cornelius

T'Antwerpen, M. DC. LXIV.

Het I. Capittel. Vande Mirakelen.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71377](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71377)

HET TWEEDE DEEL.

Vande Religie der *Mahometanen*.

HET I. CAPITTEL.

Vande Mirakelen.

Predikant. 3. Afdeel. pag. 182.

DE *Mahometanen* zijn ghewoon breedt op te gheven van de mirakelen haers *Mahomers*, ende en willen daer gheen *sins* aen ghetwijffelt hebben.

Antwoorde.

'T is waer: want soo als ghy wel seght / sy houden staende 1. dat Mahomet upt sijn^s moeders lichaem soude ghekomen zijn / bzoelijck / besneden / ende sonder eenighe sinerte. 2. Dat alle de Afgoden der werelde in sijn^e gheboorte zijn ter neder ghevallen. 3. Dat Lucifer op den selven tijdt is aenghegrepen gheweest van de Enghelen / ende versinoozt in de zee. 4. Dat de boghelen / wolcken / winden / en Enghelen zijn samen ghekomen / ende ghetwist hebben onder mal^{handeren} / wie van haer het kindt souden opboeden. De boghelen sepden / dat sy het kindt verschepden bzachten kosten by bzinghen ; de wolcken / soete wateren ; de winden / lieffelijcke reucken ; de Enghelen dies niet teghenstaende wilden de sozge hebben / maer Godt heeft den twist ghe-epndighe / segghende / dat hy van de menschen soude opgheboedt werden / en dat de bozsten souden saligh zijn / die hy souden supghen. 5. Dat eene eseltinne / een oeg / een schaep / een kemel / ende een ghebraden schaep^s-schouder tot hem ghesproken heeft. De Eseltinne soude ghesepdt hebben /

teghen het gheopende Turckdom. III

hebben/dat hy was den Prince der Propheten. Den
Kemel soude gheklaeght hebben ober sijn harde sla-
vernije. Den Os, ende Schaep souden hem ghegroet
hebben als Godts ghesandt. De ghebraden Schaeps-
schouder soude hem ghewaerschouwt hebben / dat sy
met veijn was bestreken. 6. Dat eenen trap/ende
pilaer/daer hy booz placht te bidden / tot hem soude
verucht hebben / ende dat de steenen hem aenghe-
spoken hebben / ghegroet/ende gheroepen : O Godts
ghesandt, vrede zy met u! 7. Dat hy altydt / oock al-
het schoon weder was / een swarte wolcke hadde
ober sijn hooft. 8. Dat hy de Mane in twee ghe-
kloben heeft / ende de stucken wederom samen ghe-
voeght / twelck oock de reden is / waerom de Turc-
ken de Mane op hare wapenen / ende bendelen dra-
ghen. 9. Dat hy de boomen gheroepen heeft / ende
samen doen komen / op dat sy hem souden moghen
bedecken. 10. Dat hy tachtentigh mannen met
wepnighe brooden ghespijt heeft / sae oock eenen
gheheelen legheer met wepnighe dadelen. 11. Dat hy
van den Enghel Gabriel is aenghelept getweest dooz
alle de hemelen/tot aen den throon Godts!

Ick bekenne dat dit altemael mirakelen sijn / die
de Mahometanen booz-gheben/aen/oft van haren Ma-
homet gheschiedt te sijn. Maer wat wilt ghy hier-
mede segghen?

Pre dikant. Pag.191

Dit heeft sijn besonder gebruyck teghen die van de Room-
sche Kercke, de welcke onder de merk-teeckenen, uyt, en
aen de welcke men de ware Kercke kan kennen, oock ghe-
woon sijn te tellen de glorie der mirakelen. Hierom zyn-
se soo ghewoon van de selve quansuys teghen ons te roe-
men.

Antwoorde.

Waerom zyt ghy hier ober verwondert? oft wat
hebt ghy hier op te smallen? heeft de Heere Christus
uset

niet selbe ghesepdt *Marc. 16. v. 17 18.* Dat men de ware ghelooftighe/ende vervolghens/ hare Kercke, oft ghemeynte/ soude onderscheyden/ en kennen/ aen / ende uyt de miracelen? hoe verstaet ghy dan dit? Dese teekenen sullen volghen den ghenen die sullen ghelooft hebben. Sy sullen in mijnen name de duyvelen uytwerpen. Sy sullen spreken met nieuwe talen. Sy sullen de serpentes wegh nemen. Indien sy jedt doodelijcks sullen ghedroncken hebben, ten sal haer niet hinderen. Sy sullen de handen leggen op de siecken, ende die sullen ghesondt worden?

Wp segghen wy / ende stoutelijck (want men siet het voer d' ooghen) dat soodanighe miracelen by ons noch gheschieden / ende Christus seght / dat dit teekenen zyn van de ware ghelooftighen, ende hierder Ghemeynte; waerom en moghen wy dan hier nyr niet beslypen / uyt den eyghen / ende onseylbaren monde Christi. dat hy ons is de waere ghelooftighe Ghemeynte.

Dart-en-boven: Ghy selve *pag. 172.* en kont niet aen-nemen dat Mahomet een Propheet zy gheweest / dat is / van Godts wege soude ghesonden zyn / ofte ghy sproken hebben / om dat ghy niet en ghelooft / dat hy centighe miracelen soude ghedaen hebben; jae integhendael als hy altemets naer miracelen wierde ghebracght / gheantwoordt heeft / dat Godt almachtigh alleen miracelen dede. Soo verpocht ghy dan miracelen als teekenen van een Propheet / oft van een / di van Godts weggen leert / oft spreekt. Waerom berispt ghy dan de Roomsche Kercke, wanneer sy haer berispt op de miracelen / als merck-teekenen van 't ware ghelooft, ende waerachtighe Kercke?

Jae dat meer is / ghy spreekt aldus *pag. 173.* Dat Godt als hy extraordinarise Propheten uytseynde, om den staet van sijne Kercke te reformeren, en om een nieuwe forme der Religie in te voeren, ghewoon is gheweest de selve te voorsien met de gave, ende macht der miracelen tot bevestinghe der Waerheydt, ende overtuyghinghe der teghenstaenders.

Hier zyn twee dinghen te bemercken: Ten eersten, dat Godt niet alleen aen extraordinarise Propheten, maer oock dichtsijns aen ordinarise de ghabe der miracelen

rakelen

mirakelen gheeft. Ten tweeden, dat hy dese gabe gheeft niet alleen om de waerhepde te bebestighen teghen de onghelooovighen, maer oock om de ghelooovighen selve te verstercken.

Wat Godt dese gabe gheeft aen de ghene die hy extraordinaerlijck seyndt / blyckt in Moyles, ghesonden tot Pharao, ende in Christo, ende in andere. Maer dat hy se oock aen de ordinairse gheeft / blyckt in Josue, die de sonne heeft doen stille staen / *Josue 10.* blyckt in Elifeus, die de wateren van de Jordaen in twee gheveylt heeft / de beeren heeft doen komen om de kinders te verscheuren / *8cc. 4 Reg 2.*

Woozders dat Godt de gabe der mirakelen gheeft tot bebestighen der waerhepde / ende overtugghinghe der onghelooovighen, blyckt upt menighe plaetsen van de Schryfture / ende namelijck *3. Reg. 18.* daer Elias, de Priester van Baal heeft overwonnen. Maer daer en is oock niet aen te twijffelen / oft Godt gheeft de woozscpde gabe / oock tot versterckinghe van de ghelooovighen alleen. Want alsoo heeft Elifeus de olpe vermenighbuldicht vande weduwe / die een huysvrouw was gheweest van een vande Propheten / dienbolghens ghelooovigh: alsoo heeft hy verweckt het doode kindt van de Sunamitische vrouw / die mede ghelooovigh was / *4. Reg. 4.* Alsoo heeft hy den dootighen leggher van den ghelooovighen Coningh Josaphat, met water / in eene doore woestijne ghelaest / ende de vrooten vermenighbuldicht vooz syne discipelen / *4. Reg 3.* Alsoo heeft hy ten laetsten het pfer doen swimmen boven het water.

Wat dit altemael / ende samen upt uwe eyghen bekeentnisse / maeck' ick dese besluyten:

Ten eercken dat / alhoewel eenighe leere te horen niet verscheyden mirakelen teghen de onghelooovighen is bebesticht gheweest / dat eben wel de mirakelen noch dienstigh zijn tot versterckinghe van de ghelooovighen: want alhoewel de leere van Moyles, vooz soomenighe ende wonderlijcke mirakelen was te horen bebesticht / soo siet men eben wel / dat Elifeus namelijck / tot versterckinghe van de ghelooovighen selve / verscheyden

scheyden mirakelen heeft ghedaen. Soodantghe sijn de mirakelen die noch daghelijckx inde Roomsche Kercke ghesien worden.

Doch ghenomen / de mirakelen waren alleenlijck noodigh tot bebestinghe der waerheydt onder de ongheloovighe, wanneer men eenighe Religie wil reformeren, ende eene nieuwe forme invoerē (soo ghy spreekt) soo besluyt ick hier upt:

Ten tweeden, dat nu ter tijdt oock de gabe der mirakelen noodigh is: want ghelijck men ten tijde van de Apostelen / by exempel / Heydenen / ende ongheloovigghen vont / tot welkerx obertupghinghe / Godt de gabe der mirakelen aen de Apostelen hadde ghegheben: Alsoo is heden de wereltd noch vol van ongheloovighe Mahometanen, ende Heydenen, ende Joden. Dese allegaer en sijn niet ghebupghsamer / maer beel eer hartneckigher van ghemoet / dan de oude gheweest sijn / soo sijn dan de mirakelen niet alleen eben / maer meer nootsakelijck om dese allegaer t'obertupghen als d'oude; soo is dan de gabe der mirakelen op onse tijden meer nootsakelijck / als sy in de oude tijden gheweest is; wat wonder dan / dat haer de Roomsche Kercke beroept op de mirakelen / in de bekeeringhe der ongheloovighe, die niet alleen niet en weten wat Schyfture / oft het Woordt Godt is / maer oock niet het selve spotten / ten sy dat sy onder tusschen / en by ghelegghent heydt / mirakelen sien / oft hoorzen verhalen van gheloofswaerdighe / oft gheswozen ghetupghen die se selve ghesien hebben?

Ick besluyte ten derden, dat noch Calvijn, noch eenighe vande ghereformeerde Predikanten / van Godt ghesonden kan wesen / 'tzy extraordinaerlijck, 'tzy ordinaerlijck, om diestwil dat noch Calvijn, noch eenighe Predikant opt mirakel ghedaen heeft / ghelijck sy selve moeten bekennen.

Ick bewijse dit / npt uwe eyghen bekententisse / want ghy seght: dat Godt ghewoon is de gabe / ende de kracht der mirakelen te gheben / aen de ghene die extraordinaerlijck ghesonden worden om eenighe Religie te reformeren, ende eene nieuwe forme in te voeren. Heest
Cal-

teghen het gheopende Turckdom. 115

Calvijn, niet de sijne/ niet ghepzetendeert de Religie te reformeren? hoeren sy daerom niet den naem van Ghereformeerde? hebben sy niet ghepzetendeert eene nieuwe forme in te voeren, wanneer sy wegh-ghe-nomen hebben het Sacrificie der Misse/ de autaren/ de Priesters/ bys Sacramenten/ de beelden/ het bidden booz de dooden / en wat noch meer? hoe komt het dan/dat Godt / die ghewoon is de gabe der mirakelen in soodantghe occasie te gheben/ de selbe aen Calvijn, ende alle de andere Predikanten gheweyghert heeft/ sae oock selbe onder de Heydenen? is dit niet een seker teeken / dat sy van Godt niet extraordinaerlijck zijn ghesonden gheweest / oversulckx dat sy van Godt weghe / noch ghesproken / noch gheleert hebben?

Der-halven: Zijn de mirakelen nut / oft noodigh/ tot overtuyghinghe, ende beschaemt-makinghe der teghensrijders. Syt de heele werelt heeft Calvijn, ende de andere Predikanten teghen-ghestreden/ niet alleen de Catholijcken, maer oock de Lutheranen, ende alle andere Secten. Hoe is't dan moghelijck/dat Godt/naer ghewoonte/aen Calvijn, ende de sijne de kracht der mirakelen niet ghegheben en heeft / om alle dese teghensrijders t'obertuyghen/ende beschaemt te maecten ten minsten en soude hy haer dit niet gheweyghert hebben/ als sy quamen onder de Heydenen / die met de Schryfture spotten/en gecken.

Voorders, ghenomen sy sepden/dat hare leere ghenoghsaem was bevestight gheweest dooz de mirakelen Christi, ende van de Apostelen.

Ten eersten, dit moest bewesen worden up de Schryfture. Hoe kost dit dan dienen booz de Heydenen / die vande Schryfture noch weren / noch houden?

Ten tweeden. 'Tis seker dat Catholijcken, Lutheranen, ende alle andere Secten / haer hler in teghensreden / bewijsende dat hare leere niet en was van de Apostelen/ende daer by-blijven sy noch; is het niet wonder / dat Godt haer de gabe der mirakelen niet ghegheben en heeft/ ghelijck hy ghewoon is te doen/

116 Het gheopent Christendom
om alle dese teghen-strijders beschaemt te maecken/
en t'obertupghen ?

Ten derden. Christus en heeft noch plaetse/noch tijdt/
noch mate ghestelt aen de Teeckenen, die de gheloovi-
ghen souden volghen/*Marci* 16. in dier boeghen/dat sy
oock de ordinaerlijk gelondenen souden volghen/ oock
tot versterkinghe van de gheloovighe alleen. Hoe kan
van Calvijn, oft andere sijne Predikanten ordinaerlijk
van Godt zijn ghesonden / de wijle haer niet een al-
leen van de ghestelde Teeckenen volght ? Wat rede-
lijk verstandt dan / sal de Roomsche Kercke kunnen
berispen/dat sy haer beroept op de mirakelē/ 'tzy tot
obertupghinghe der ongheloovighen, 'tzy tot verster-
kinghe van de gheloovighen alleen ?

Predikant. Pag. 192.

De Heere *Christus* leert ons, *Matth.* 24. 24. dat oock de val-
sche Propheten mirakelen doen. Soo seght oock den *H. Pau-*
lus, dat den soon des verderfs, dat is, den *Anti Christ* sal comen
in alle cracht en teekenen, en wonderen der leughen, en dat
hem Godt gheven sal een cracht der dwalinghe. *2. Thessal.* 2. 9.

Antwoorde.

Ick antwoorde met den selven *H Paulus*, dat de
teekenen van den *Anti-Christ*, teekenen sullen zijn
van leughen, en dwalinghe; oft met den *Dordrechtschen*
Bijbel *Num.* 37. 38. dat het teekenen sullen zijn, die den *Satan*
te voorschijn sal brenghen, ende ten deele versiert zijn.

Predikant.

Men can soo licht bedrogghen worden, ende soo beswaer-
lijk oordeelen, oft het ware mirakelen zijn, oft niet.

Antwoorde.

Wy en kunnen immers niet bedrogghen worden/
als wy de klare woorden Christi aen-nemen. Die
heeft

heeft ons sekere mirakelen ghestelt daer wy de ghe-
loobighe moeten uyt kennen / ende onderscheyden
van andere.

Eerst *Matth. 10.8.* Het ghenesen van siecken, het verwe-
cken van dooden, het suyveren der melaetschen, het uyt. wer-
pen der duyvelen.

Ten tweeden, *Marci 16. 17. 18.* Het spreken met nieuwe
talen, het verjaeghen van serpentes, het drincken van jedt
doodelyckx sonder beschaedicht te worden: wat swarig-
hepdt dan om te oordeelen / of het waere mirakelen
zijn / ofte niet? want waer ghy dese besondere tees-
kenen / van Christo ghestelt / noch vindt / ende siet /
daer moet ghy benuissen dat het waere mirakelen
zijn / namelijk wannec sy gheschieden tot bevestin-
ghe der waerheydt.

Predikant. *Ibidem.*

Men leest dat de Heydenen, en Kettters van de oude tijden
haer mede gheroemt hebben van soodanighe teeckenen.

Antwoorde.

Indien sy metter daet soodanighe mirakelen had-
den ghedaen / soo als de Heere Christus *Matth. 10.* ende
Marci 16. Booz-ghestelt heeft; soo soude Christus, niet
alleen de menschen bezoghen hebben / maer oock
gheloghen: hy en kan niet bedrieghen om dat hy
de opperste goetheydt is: hy en kan niet lieghen om
dat hy de opperste waerheydt is. Hy soude dese noch-
tang bezoghen hebben: want de booznaemde mira-
kelen stelt hy tot merck-teeckenen / om de ghelooyigen
t' onderscheyden van andere; indien dan de Heydenen /
of Kettters de selve waerlyck ghedaen hadden / soo
soudemen de Heydenen en Kettters / eben booz gheloo-
yighen moeten aensien als andere; dit is ongherijmt /
en bedrog / dien volgens en can het niet waer zijn /
dat de Heydenen / of Kettters soodanighe mirakelen
souden ghedaen hebben / als Christus hier boozstelt tot
onderscheyt van de Ghelooyighen: Verhalven hy soude

de gheloghen hebben; want hy seght dat de boozsepde
mirakelen de ware gheloobighen alleen sullen vol-
ghen; namelijk tot bevestinghe van de waere Religie:
want hy hadde haer te vozen ghesepdt / gaer, ende
predickt, dese teeckenen die ghelooft sullen hebben, sullen
volghen &c. om te rhoonen dat hy sprack van de be-
vestinghe vande Religie: hebben sy dan de Ketters en
Hepdenen mede-ghevolght / tot bebestinghe van hare
Religie/eben als de waere gheloovighen, soo en ist dan
niet waer dat sy enghen zijn aen de Gheloobighen
alleen / om haere Religie vast te maecten.

Dies niet teghenstaende / laet ons dit toestemmen /
dat hy de oude Hepdenen / ende Ketters eenighe won-
derheden / dooz de hulpe des dubbels / gheschiedt zijn /
als te weten / het spreken van beesten, boomen, en statuwen,
het putten van water met een sif, ghelijck Valerius Maxi-
mus ghetuyghet lib 8. Item / het door-snijden van eenen
slyp-steen met een scheer-mes, soo als Cicero seght lib. 1.
de divinat. ende andere soodanighe meer. Maer ick
antwoorde hier op.

Ten eersten, met den H. Augustinus lib. 10. *de Civit. Dei*
Cap. 16. Dat alle de wonderheden die hy de Hepdenen
soude gheschiedt zijn / op veel nae soo uptnemende /
wonderlijck / en groot niet en zijn gheweest als de
mirakelen / de welke hy de Gheloovighen van't oude /
ofte nieuwe Testament zijn gheschiedt: want waer
leestmen / dat opt hy de Hepdenen eenighen dubbel
upt-ghesaeght is? waer / datter eenen dooden op-
rechtelijck / en waerachtelijck op-gheweckt is / soo
dat hy vele saeren daer naer heeft gheleest / ende
omghewandelt onder de menschen als bozen? Men
sepd wel / dat den dubbel booz eenen korten tijdt van
een ure ofte twee / soude aenghenomen hebben een
doode lichaem / als of de mensche waer verresen ghe-
weest / maer' rbedzogh heeft dareljck ghebleken / als
hy het lichaem / wederom verlaetende / men bebont /
dat het stonck; maer waer leestmen datter opt hy de
Hepdenen / of Ketters eenen dooden waerachtelijck op-
gheweckt is? waer / dat sy substelijck / alleen met
het op-legghen der handen, ofte aentaecken, siecken ghenesen
heb-

hebben, ende melaetschen ghesuyvert?

Ick antwoorde ten tweeden met den ouden Tertulianus, in *Apologet. Cap. 23.* dat de cracht die de Christenen hebben om de duyvelen te bedwingen in de besetene lichaemen/ een mirakel is soo eeghen aen de gheloo-vighen, datmen daer upt alleen kan sien/ ende besluyten de waerheyt des gheloofs. Datter, seyd hy / jec-mant voor de vierschaere ghestelt werde die met den duyvel ghedreven wordt; desen gheest bevolen wesende, van wat Christen het mocht wesen, sal belijden dat hy een duyvel is: Indien sy aen den Christen niet en belijden dat sy duyvelen sijn, niet dervende aen hem lieghen, stort het Bloedt van dien Christen, &c.

Wat swaertigheyt dan / de mirakelen der Christenen t'onderscheyden vande wonderheden der Heydenen / aenghesien dat hy de Christenen / ende nu noch hy de Roomsche Kercke ghebonden worden / die noyt hy de Heydenen sijn gheschiedt / namelijk die / de welke in't besonder / als goddelijcke teekenen / worden van Christo booz-ghestelt tot bevestinghe vande Religie *Matth. 10.* ende *Marci 16.* Want ghelijckmen eenighe mirakelen/namelijck *Exodi 8. 18.* die Moyses dede booz Pharao, (ende van de **Cooveraers** niet en kosten upt-ghetwerckt worden / al-hoe-wel sy sommighe naevolghden) kost sien dat de mirakelen Moyses van Godt waeren / soo dat de **Cooveraers** selve daer o-ber riepen: Dit is den Vingher Godts, alsoo kunnen upt de mirakelen / die de Heydenen noyt en hebben konnen doen / ende nochtans hy de Christenen daghe-ghelijckx geschieden/tot bevestinghe vande Religie. (**Als** sijn namelijk het op-wecken der dooden, ende uytwerpen der duyvelen.) wel besluyten / dat die mirakelen van Godt sijn/ ende niet vanden duyvel. Dit sal noch boozders blijcken upt de volghende weder-legghinghen/ en antwoorden.

Predikant. 192.

Josephus lib. 8. Antiq. Cap. 2. ghetuyght dat de Joodsche besweirders de boose gheesten verjoeghen; daer wy een ex-

D 4

empel

empel van hebben in den Jode Eleazar, die een mensche vanden duyvel beseten, ghenas, in de teghenwoordigheyt vanden Keyser Vespasianus.

Antwoorde.

Het verhaal van Josephus is / soo als hier naer volght : Ick hebbe ghelien, seyd hy / dat eenen sekeren *Eleazarus*, een van mijn Vadelands ghenooten, vele besetenen heeft ghenesen in de teghenwoordigheyt van *Vespasianus*, en zijnder kinderen, ende bevel hebbers, ende soldaten. De wyse van ghenesinghe was dese : Hy hielt eenen rinck onder aen de neus-gaeten vanden besetenen, in welckers signet, oft merck-teecken, gheloten was eenen wortel, die van *Salomon* aenghewesen is ; door den reuck van desen wortel, wierdt den duyvel uyt ghetrocken door den neuse, ende den mensche neder-ghevallen zijnde teraerden, beswoer hy den duyvel, dat hy noyt meer wederom en soud' komen, maeckende daer en tusschen ghewach van *Salomon*, ende opseggende de besweiringhen van hem ghevonden. Tot hier toe Josephus.

Merckt hier alle de omstandigheden. 1. Dat dit gheschieden moest supst dooz eenen rinck / diemen hiel aen de neus-gaeten. 2. Dooz den reuck van eenen wortel. 3. Dooz het noemen van *Salomons* naem. 4. Dat den duyvel uyt-ghetrocken wierdt dooz den neuse.

Hier moeten men noodt-saekelijck segghen een van hier : ofte 1. dat dit een fabel is. ofte 2. dat dit natuerlijck is gheschiedt. Ofte 3. dat het is gheschiedt dooz de kracht des duyvels / ofte 4. Dooz de kracht Gods. Wat seght ghy van hier ?

Seght ghy dat het een fabel is ? soo en is hier niet teghen ons.

Seght ghy / dat het natuerlijck gheschiedt is ? soo en ist dan gheen mirakel. Maer ick en kan niet sien hoe dit natuerlijck kan gheschieden ?

Seght ghy dat het gheschiedt is dooz de kracht des duyvels ? ofte dooz konste van *Cooverje* ? hoe kan dit samen staen met de woorden Christi *Matth. 12. 16.*

seg

segghende: Dat den eenen duyvel den anderen niet en can uytwerpen? Item *Luc* 11. 20. dat dit een werck is van den vingher Godts? Item *Matth.* 17. 21. Dit gheslachte (der dupbelen) en wordt niet uyt-gheworpen, dan door bidden, ende vasten? Het segghen Christi moet noodtsaeckelijck waer sijn; soo moet het dan outwaerachtigh sijn / dat Eleazarus den dupbel uyt-ghejaeght hebbe / dooz het roedoen des dupbels / ofte dooz eenen rinck/ende dooz eenen wortel. Ten kan oock niet wesen dat hy dit soude ghedaen hebben tot bevestinghe van sijne Religie: want 'tstrijdt teghen de goedtheydt/waertheydt/ende voorzichtigheydt Godts / eene valsche Religie / (soo als die van Eleazarus doen ter tijde was /) niet mirakelen te bevestighen.

Seght ghy dan dat het gheschiedt zy dooz de Goddelijcke hulpe? ick thoone dat dit niet en kan wesen: Redenen sijn: 1. om dat desen dupbel soude uyt-ghejaeght sijn/niet inden naeme Godts, (soo Christus seght dat hy de waere gheloovighen soude gheschieden)maer inden naeme van Salomon, van den welken men niet recht kan twyffelen of hy niet ter daedt sacligh is. 2. Om dat den dupbel juist uyt-ghebrocken soude sijn dooz de neus-gaeten / 'welck onberamelijck is aen de macht Godts / ende bespottelijck. 3. Dat dit gheschiedt is / niet met vasten, en bidden, maer niet eenen Rinck, ende Wortel.

'Tzy dan dat ghy seght / dat dit een sabel is / 'tzy dat ghy seght / dat het een waerachtigh verhael is / ten kan niet maecten teghen onse mirakelen/namelijck van het uytwerpen der duyvelen: want dat dit van ons niet verziert wordt kunnen ghetuyghen alle Centwen/alle Landen/ende Provincien/die het selbe ghesien hebben / ende noch daghelijck sien: dat dit gheschiedt dooz gheene andere kracht / als dooz de Goddelijcke / niet dooz eenighe dupbelsche konste / blycht klaer: want wy werpen de dupbelen uyt dooz vasten, en bidden, soo Christus ons heeft ghelert; wy werpense uyt / inden naeme Godts, ofte dien van Christus, soo als hy beloost heeft dat aen de waere Gheloovighen soude gheschieden / wy hebbense oock uyt-

uyt-gheworpen tot bevestinghe van onse Religie: waer
uyt noodtsaeckelijck volght / dat sy moeten Godde-
lijck zijn. Op den anderen kant / seght Christus, dat
den eenen duyvel den anderen niet en kan uytwerpen, maer
dat het een werck is van den vingher Godts: ergo als men
hy ons siet de dupbelen uytwerpen inden name Godts,
dooz vasten, ende dooz bidden / ende tot bevestinghe van
onse Religie, (ghelijckmen menschmael heeft ghesten/
ende noch dooz de ooghen van sien) soo moet men
noodtsaeckelijck segghen / volghens de woorzen /
ende beloften Christi, dat dit gheen werck vanden
dupbel en is / maer van Godt alleen / verbolghens
dat hy ons het waere gheloobe is / aenghesten dat
Christus het uyt-werpen der dupbelen / tot een ken-
teeken heeft ghestelt / dooz het welke men de waere
Gheloovighen van alle tijden (want hy en stelt noch
maere / noch tijdt) soude onderscheyden van alle
andere secten.

Hier en kan niemant teghen / ten sy / dat hy seg-
ghe / dat de dupbelen hy ons niet en worden ver-
jaeght / maer dat sulckx van ons verfiert wort: aen
soodanigh een mensch en hebbe ick niet anders te
segghen / als het ghene men soude segghen aen se-
mandt die loochenen soude dat de sonne schijnt in
den middagh / oft dat den mensche een redelijck dier
is.

Daer is dan een seer groot / ende merckelijck
onderscheyt tusschen de wonderheden ober de welke
de Mahometaenen, Heydenen, Joden, ende Kettens haer
roemen / en tusschen die vande Roomsche Kercke: want
hy dese gheschieden soodanighe mirakelen / die van
Christo selve *Marci 16.* als ken-teekenen van de ware
gheloovighe ende als bevestinghe van onse Religie sijn
ghestelt / namelijk het op-wecken der dooden, het uyt-
werpen der duyvelen, het suyveren van de melaetschen, oft
andere siecken dooz enckel aenraecken / de welke
noyt hy de Mahometaenen, noch Heydenen, noch Joden
nae de doodt Christi, noch Kettens gheschiedt sijn / noch
doock van de valsche Propheten, of van den Anti-Christ en
sullen ghedaen worden: want die woorzen Christi
blj

teghen het gheopende Turckdom. 113

Blijben altijd waerachtigh dat dese teekenen / de waere gheloovighen alleen, sullen volghen / namelijk om de waere Religie te bevestighen. Dervolghens dan niet de Mahometanen, noch Heydenen, noch Joden, noch Keters, noch valsche Propheten, noch den Anti-Christ selve hebben / oft sullen soodanighe teekenen conuen doen tot bevestinghe van haere dwalinghen.

Predikant.

Ghelijck de mirakelen van de *Mahometaenen*, ten deele fabeleus zijn, ende versiert, alsoo sijn oock die vande *Papisten*.

Antwoorde.

Ick docht wel dat het hier op moest upt-komen / te weten dat onse mirakelens fabelens / ende versiert sijn / want andersins en isser gheen uptkomen. Doch sijn zy maer ten deele versiert / soo moetender dan eenighe waerachtigh sijn: zijnder eenighe waerachtigh / jaee een alleen? wy hebben getrouwen: want daer waerachtighe / dat is / Goddelijcke mirakelen gheschieden daer moet het waerachtigh ende Goddelijck gheloof sijn: indiender dan in de Roomsche Kercke, eenighe waerachtighe mirakelen gheschieden / soo moet in de Roomsche Kercke, het waerachtigh ende Goddelijck gheloof sijn. Nochtans laet ons eenighe mirakelen hoozen in het besonder / die ghy hoog versiert houdt.

Predikant. 193.

Versiert, ende uyt het herte bedacht sijn de vermaerde mirakelen van haeren *Franciscus*.

1. Sy verhaelen dat Godt aen hem door een beeldt gesproken soude hebben: *Francisce, Francisce vermaeckt my wijse beeldt'welck ghy siet dat vallen wils.*

Ant.

Antwoorde.

Ick vraghe / of dit heeft connen gheschieden / of niet? seght ghy dat jae & waer upt bewyft ghy my dan / dat het metter daet niet gheschiedt en is? seght ghy dat neen? Ick thoone upt Schryfture contrarie: 'Tis seker dat de handt Godts, oock in soodanighe openbaringhen / niet verkort is. *Isaia 59. 1.* 'Tis seker dat Godt eertydts aen Moyles ghesproken heeft upt een doorn-haghe. *Exodi 3. 4.* 'Tis seker dat Godt meermael ghesproken heeft op / ofte upt de Arke: Jae 'tis seker dat hy ghesproken heeft door den muyl van eene ezellinne. *Num. 22. 28.* waerom en soude hy niet ghesproken hebben upt een beeldt / tot Franciscum? of meynt ghy wisschien dat het onghe-looflijck is / dat Godt aen hem soude belast hebben sijn verballen beeldt te vermaecken? waerom is dit meer onghe-looflijck / als dat hy belast heeft / dat men beelden van Cherubijnen soud' maecken aen d'Arcke? *Exodi 25 19.* of het beeldt van eene copere slanghe oprechten? *Num. 16. 21.* Ick hebbe ghehoont / dat dit alles aen Francisco heeft connen gheschieden; thoont ghy nu eens / ist dat ghy kont / dat het metter daet niet gheschiedt en is / of dat het versiert is.

Predikant.

'Tis versiert dat als *Franciscus* een melaetsche kustede, Godt onder die ghedaente was.

Antwoorde.

'Tis seker dat Godt aen Abraham is verschenen onder de ghedaente van eenen man. *Genes. 18. 20.* 'Tis oock ghewis / dat den Propheet *Isaias*, Christum ghesien heeft inden gheest / onder de ghedaente van eenen melaetschen, ende gheslaghen van Godt, *Isaia 53. 8.* 'Tis seker dat Christus onder de gedaente van eenen hobe-nier aen *Magdalena* verschenen is / ende wanneer sy
sijne

teghen het gheopende Turckdom. 125

zijne voeten wilde kussen / dat sy ghesien heeft dat het Christus was. *Ioan. 20. 15.* Waerom is het meer ongherijmt dat Godt aen Francisco soude verschenen sijn onder de ghedaente van eenen melaetschen, ende datmen ghesien heeft dat Godt was onder die ghedaente / als Franciscus hem kuste?

Predikant.

Hy sagh in den Hemel een verhevene stoel; daer de boose Enghelen van weggen haere hooverdije waeren uyt-ghevalen, maer welcke hy om sijne groote ootmoedigheyt weder besitten soude.

Antwoorde.

Hier en hoorze ick niet anders / dan't ghene Christus gheseyt heeft *Matth. 22. 30.* dat de Rechtbeerdighe nae de op-standighe sullen wesen / als Enghelen Godts in den Hemel: ende *Matth. 18. 4.* Soo wie sijn selven sal veroormoedighen ghelijck een cleyne kindeken, dese is de meeste in't Coninckrijk der hemelen.

Predikant.

Hy thoonde sijne macht over 't ghewormte, ende de voghelen, welck op sijn ghebodt sweghen, of songhen.

Antwoorde.

Wat isser wonderlijcker / macht te hebben over de Beiren, ghelijck Elizeus ghehadt heeft / *4. Reg. 2. 24.* Ende over de Leeuwen, ghelijck David ghehadt heeft: *1. Reg. 17. 36.* ofte wel / over 't ghewormte, en voghelen? heeft het eerste konnen gheschieden / waerom oock niet het tweede?

Predikant.

Een van sijn ghesellen een buydel gelts ghevonden hebben-
de,

de, hadde dien gheerne ghehouden, ende den armen ghegheven. Dit liet hem *Franciscus* toe, maer badt tot Godt; ende als hy den buydel op dede, soo was'er eene slanghe in: soo schrickte hy van het ghelt af.

Antwoorde.

Als Moyses synen staf wterp op der aerde / hy wtert verandert in een serpent / waerom doech niet het ghelt?

Predikant. Pag. 194.

Hy heeft het vleesch verandert in visch, ende het waeter in wijn.

Antwoorde.

Dit is alles seer wel: want de Heere Christus heeft gheseydt *Ioan. 14. 12.* Voorwaer, voorwaer segghe ick u lieden, die in my ghelooft, de wercken die ick doe, sal hy oock doen, en sal meerder doen dan dese. Wat wonder dan dat *Franciscus*, het water soude verandert hebben in wijn / soo als Christus ghedaen heeft: sae noch meer / als hy het vleesch / heeft verandert in visch?

Predikant.

Den Enghel Seraphim hem verschijnende in de ghedaente als ghekruyft, druckte hem in handen, en voeten, en zijde, de vijf wonden: Als dit seker *Rogerus* niet en ghelooftde, kreegh hy door sijn handtschoen, die onverseert bleef, een wonde als met eenen pijl doorschoten.

Antwoorde.

Hebt ghy noyt ghelesen *Isaia 6. 6.* dat een Seraphim tot *Isaia* is comen gheboghen / die met eene gloepende kale / de lippen heeft aengheroert / ende ghesuyvert?

bert? Waerom en kost'er soo wel niet eenen Seraphim comen tot den H. Franciscum? jae waerom en kost den Seraphim aen Francisco niet indrucken de vijf wonden Christi? Want ick lese / Galat. 6. 17. dat Paulus de lidteekenen Christi droegh in sijn lichaem: Wte sal my hier conuen obertugghen / dat Paulus de waerachtighe Wonden Christi niet en droegh in sijn lichaem / gheleijckmen seght van Franciscus? Obertugghet my eens vpt Schyssture / ist dat ghy het machtigh zijt.

Predikant.

Een ander willende weten of *Franciscus* een heyligh man was, wilde hem onder 'tdobbelen hier van beproeven: Is *Franciscus*, seyde hy, soo een heyligh man, als men zeyt, dat hy dan maecke, dat ick achthien ooghen werpe, ende hy wierp met dry steenen, tot neghenmael achter malkanderen, achthien ooghen.

Antwoorde.

Wat redenen hebt ghy om te segghen / dat dit mirakel soude versiert zijn? ist misshien om dat desen man een teecken stelde aen Francisco? Gedeon heeft *Judic.* 6. 37. wel een teecken durben stellen aen Godt / om te weten of hy Israel soude verlossen van sijne vbanden: 'Tselve heeft Ezechias den Coninck ghedaen. *4. Reg. 20. 10.* tot verskeringhe van sijne ghesontheyt.

Is het dan ongherijnder een teecken te stellen aen eenen heylighen / dan aen Godt selbe? Of ist misshien om dat dese sake soo verworpen / en kleyn is / ghelijck is het dobbelen / en spelen met teerlinghen? was het niet mede een cleyn sake / ende van mindere importantie / dat *Elisæus* het afgheballen ijser van een hyl / dede op-komen / ende swimmen bobert het water? *4. Reg. 6. 7.*

Ick hebbe u nu betwefen / dat alle de boozsepde mirakelen hebben kunnen gheschieden; nu staet het u toe te bewijfen met bondighe redenen / ofte ghesloofbaere ghetugghen / dat sy metter daet niet gheschiede

segiedt zijn/of ghelijck ghy seght / dat sy versiert, ende uyt het herte bedacht zijn, want dit hebt ghy selfs opghenomen/ende affirmanti incumbit probatio.

Doch / siet wat ick u al toeghebe / ghenomen dat dese voorszeyde mirakelen vanden H. Franciscus, sae oock alle de ghene / die ghy voorszelt van den H. Dominicus, versiert waren / ende uyt het herte bedacht; hiermede en hebt ghy niet anders ghewonnen / als dat onse mirakelen/ten deele, ghelijck ghy oock seght / souden versiert zijn. Wel aen / zijn-se maer ten deele versiert / soo zijn-se dan ten deele waerachtigh / hoe sult ghy't dan maerken met de ghene die niet versiert, maer waerlijck gheschiedt zijn?

Predikant. Pag. 192.

De mirakelen van *Mahomet*, zijn ten deele toegheschreven aen sijn rooverije, ende vallende sieckte, onder de welke den duyvel lustigh sijn personagie speelde. Alsoo en can-men niet anders ghevoelen van de mirakelen der Paus-ghesinde,

Antwoorde.

Seer wel / soo wilt ghy dan segghen / dat onse mirakelen ten deele souden versiert zijn / ende ten deele moeten toegheschreven werden aen rooverije / oft aen den duyvel. Weet ghy niet dat dit selve de Phariseen oock seyden vande ware mirakelen Christi, namelijk van het uytwerpen der duyvelen? *Matth. 12. 24.* maer wat heeft Christus hier op gheantwoordt? sijne rede-ninghe is dese: Den eenen duyvel en can den anderen niet uytwerpen, maer dit is een werck vanden vingher Godts. *Luc. 11.* oversulckx moet ghelieden hier uyt besing-ten / dat het Coninghrijck Godts, dat is / het ware gheloe-ve / tot u ghecomen is. *Matth. 12. 28.* Laet ons dan blij-ven in dit exempel alleen van het uytwerpen der duyve-len, sonder nu op dit pass te spreken van het opwee-ken der dooden, oft het suyveren vanden melaetschen, &c. Ick argumentere dan teghen u / ghelijck Christus eerhids argumenteerde teghen de Phariseen, ende segghe

Den

Den eenen duyvel en can den anderen niet uytwerpen, dit is Schilsteure.

Maer in de Roomsche Kercke worden metter daet de duyvelen uytgheworpen; dit is soo klaer als het lichte bande sonne in den middagh.

Ergo in de Roomsche Kercke en gheschiedt die niet door den duyvel.

Soo hebben wy ten minsten een mirakel / het welck niet en gheschiedt / noch kan gheschieden dooz den duyvel. Ten gheschiedt oock niet dooz de krachten bande natuer / ergo ghelijck Christus seght / ende noodtsakelijck volghet / door den gheest Godts, *Matth. 12.* oft door den vingher Godts, *Luc. 11.* dat is / dooz de kracht Godts. Ghelijck dan Christus, alleen upt het verfasghen der duyvelen heeft besloten dat het ware gheloovertot de Joden ghekomen was / soo beslopten wy mede upt dit mirakel alleen / dat het ware gheloovertot de Roomsche Kercke, oock van onse tijden / ghekomen is.

Hiet en sie ick niet / wat ghy boorders kont seggen; want te segghen dat alle onse mirakelen ver siert zijn / is upt sinnighepdt / om dat het strijdt teghen het alghemeyn gheboelen / ende ghetupghenissen van de heele gantsche werelt / sae teghen u selven / de wyle ghy bekent dat se maer ten deele ver siert zijn: te segghen oock dat se ghedaen worden dooz de hulpe / ende toedoen des duyvels / dat strijdt teghen de klare woorden Christi, namelijk aengaende het uytwerpen der duyvelen. Soo en sie ick niet wat ghy hier segghen kont / als dat de mirakelen / nae de tijden der Apostelen hebben opgehouden (ghelijck uwen Bijbel be-merckt op *1. Cor. 13. 8.*) daer hy den Apostel Paulus alsoo doet spreken: De liefde en vergaet nimmermeer: tzy Prophetien, sy sullen te niere ghedaen worden; waer op den Bijbel seght *Num. 13.* Ghelijck nae de tijden der Apostelen gheschiedt is.

Ich antwoorde voor eerst, dat Paulus niet en seght absolutelijck / dat de Prophetien sullen ophouden / want dit en is niet ghetrouwelijck upt den Griek-schen text obergheset / alwaer niet ghesepdt wordt / de

Prophetien sullen ophouden, maer 'tzy dat de Prophetien ofte talen ophouden, de liefde blijft altijd, oft en vergaet nimmermeer.

Ten tweeden. Ick bewijse uyt Schriftuer / dat de mirakelen nae der Apostelen tyden / niet en konnen opgehouden hebben.

1. *Wt Marci 16.* daer Christus seght / dat het opwecken der dooden, het verjaghen der duyvelen, &c. als teecken sullen volghen de ware gheloovighen. Hy en stelt hier tijdt noch mate/maer spreekt in 't ghemeyn van alle gheloovighen, hy en seght niet/ de gheloovighen van mijnen tijdt / oft die van der Apostelen tyden alleen/maer in 't ghemeyn van alle tyden / ende alle gheloovighen, oerfulcks/volghens dese belofte Christi, kan de gabe der mirakelen/soo wel volghen den gheloovighen van onse tyden/als die van der Apostelen.

2. *Wt Matth. 28. 19.* daer Christus aen syne Apostelen / ende aen hare naevolghers belast / dat sy het Euangelium souden verkondighen aen alle narien/namelijck aen de ongheloovighen, ende ter oorsake van dese booznemelijck / heeft hy ghegheben de gabe der mirakelen/ om de ongheloovighen booz de ooght' oertruyghen van de ware Keltighe. Maer soo langh als de werelddt sal staen / daer sullen ongheloovighen ende Heydenen zyn / ende samen soo langh als de Kercke sal staen /sal oock staen het gebodt Christi, van 't ghe-loobe aen de Heydenen, ende ongheloovighen te verkondighen: om de selve dan / de welcke van Schriftue noyt ghehoort hebben / booz de ooght' oertruyghen/ is de gabe der mirakelen ten allen tyden noodtsakelijck gheweest/ende is mede nu noch ter tijdt. Soo is dan de gabe der mirakelen nae de tyden der Apostelen niet opgehouden / 'ten zy dat jemandt de woorden Christi, die hy ghestelt heeft sonder mate / ende tijdt / sond' durven bepalen tot eenen sekere tijdt/ ende sekere personen van d'eerste Kercke/het welck ongherijmt is / ende verdervinghe vande Schriftue.

Derhalven soo is het mede seer ongherijmt / te segghen/ dat alle de treffelijckste mannen / ende heylighste

lighste

lghste Biffchoppen van alle eeruoen (die menighe mirakelen / op hare tijden ghefchiedt / verhaelen) allegader fouden gheloghen hebben.

Alfoe foude Tertullianus in *Apolog. cap. 5.* ende Eusebius *lib. 5. cap. 5.* gheloghen hebben / als fp verhalen de mirakelen de welke de Chriftelijke Soldaten gedaent hebben in't leghe van Marcus Antoninus.

Souden dan Basilius *de Spiritu S.* ende Gregorius Nysenus *in vita Gregorii* gheloghen hebben / wanneer fp verhalen verschepte mirakelen op haere tijden ghedaen / dooz den H. Gregorius Thaumaturgus?

Soude Athanasius, Hieronymus, Sulpitius, ende andere gheloghen hebben / als sp verhalen de mirakelen van de HH Antonius, Hilarion, Martinus, ende Nicolaus?

Soude Augustinus gheloghen hebben / wanneer hy *lib. 22. de Civ. cap. 8.* verhaelt meer als dertigh mirakelen / die t'synen tyde gheschiedt zijn / ontrent de Reliquien der Heplighen? ofte Ambrosius, wanneer hy verhaelt dat de siecken ende blinden / dooz het aenraken van de Reliquien van de HH. Gervasius ende Protasius zijn gheuesen gheweest?

Soude den H. Gregorius Magnus gheloghen hebben / wanneer hy sijne schriften geboeyt heeft met 't verhalen van vele ende verschepte mirakelen? oft den Eerw. Beda, als hy *lib. 1. Hist. cap. 13.* de mirakelen verhaelt / die Augustinus een Apostel van Engelandt heeft ghedaen? oft den H. Petrus Damianus, wanneer hy verhaelt de mirakelen van den H. Romualdus? oft Bernardus, als hy verhaelt de mirakelen van den H. Malachias? soo is't boozders van alle de reste: Souden dese allegader ofte gheloghen hebben / ofte wel dubbelche konsten verhoecht hebben booz waere mirakelen? Dit is gantschelijck ongherijmt ende onredelijck; soo is't dan onredelijck / ende ongherijmt te segghen / dat de mirakelen op-gehouden hebben nae de tijden der Apostelen.

Predikant.

Sommighe leeraers in't Pausdom ghevoelen, dat oock

2

wacre

waere mirakelen van de ketters konnen ghedaen worden : By ghevolgh en konnen de mirakelen gheensins ken-teeckenen zijn van de waere Kercke, oft van jemandts heyligheydt.

Antwoorde.

Als ghy my die Leeraers/ ende hare eyghen woorden sult voorstellen/ dan sal ick u ghelooven/ ende sien in wat sin/ oft hoe sy dit gheseydt hebben/ middelertijt sal ick u segghen/ wat het ghemeyn gheboelen der Catholijcken Leeraeren is/ aengaende dit stuck.

Ten eersten dan/ sy leeren dat gabe der mirakelen/ ende propheeten den mensche niet rechtbeerdigh/ noch aenghenaem maken aen Godt/ maer dat sy zijn gratiæ gratis datæ: alsoo heeft Balaam de gabe van propheetie ghehad/ ghelijck blyckt upt *Iosue 13.22.* ende *2. Petri 2. 16.* sae heeft oock door Godts ingheven vanden Messias ghepropheeteert/ ghelijck den Dordrechtchen Bijbel bemerckt op *2. Petri 2. 16.* *Num. 71.* ende verhaelt wort *Numeror. 24. 17.* ende nochtans was desen Balaam een Moabiter ongheloobiggh/ ende hoos van leuen/ *2. Petri 2. 16.* Desghelijcks heeft den hoosen Cayphas ghepropheeteert *Ioan. 11. 51.* als oock de Heydensche Sibyllen, van de welke men namelijk kan sien by den *H. Augustinus lib. 18 de Civ. cap. 23.* by *Lactantius, Virgilius,* ende andere: ghelijck dese gabe metter daedt medeghedeyt is gheweest aen quade menschen/ soo kan Godt andere gaben van mirakelen aen soodanighe menschen oock gheben: verholghens souden oock quade menschen de duybelen konnen uptwerpen/ maer in den naeme Godts, ofte Christi, ende niet anders/ soo daer staet *Matth. 7. 22.* Doch hier upt en volghet niet/ dat de mirakelen gheene ken-teeckenen en konnen zijn van de waere Kercke, soo ghy hier besuyt: want ten strydt niet dat de gabe der mirakelen ghegheben werde aen quade menschen/ ende nochtans de mirakelen ken-teeckenen zijn van de waere Kercke.

Ten tweeden, dat Godt niet en kan toelaten/ datter opt

opt eenigh mirakel ghedaen werde/ tot bevestinghe van dwalinghe/ oft valsche leere: de redenen zijn klaer: want Godt/ soo hy de opperste goedtheydt is/ ende de opperste waerhepdt/ soo is't oock onmoghelijk dat hy de menschen / 't zy met woorden/ oft wercken/ bedrieghe/ oft lieghe; hy is oock de opperste voorzichtighepdt / die alles moet beschicken soo het betaemt: Maer indien hy opt eenigh mirakel liet gheschieden tot bevestinghe van dwalinghe / oft valsche leere/ hy soude de menschen bedrieghen/ ende met de daedt selve lieghen / ende niet alles schicken soo het betaemt; dit is onmoghelijk / soo is't van onmoghelijk dat Godt eenigh mirakel laete gheschieden/ tot bevestinghe van dwalinghe, oft valsche leere. Nu/ ghenomen dan / daer konnen quade menschen zijn/ die de gabe der mirakelen hebben / 't is nochtans onmoghelijk/ dat Godt toelate/ dat soodanighe menschen eenigh mirakel doen tot bevestinghe van dwalinghe, oft valsche leere: sae indiender opt ketterkost wesen / die pretendeerde eenighe wonderhepdt upt te wercken tot bevestinghe van sijne dwalinghen, Godt soude ghehouden zijn upt kracht van sijne nature/ namelijk synder voorzichtigheydt, goedtheydt, ende waerheydt, een meerder mirakel daer teghen te stellen/ om de dwalinghe t'ondecken/ ende de ware leere kenbaer te maken / ghelijck hy eertijds heeft ghedaen/ wanneer Moyses een mirakel alleen / heeft ghedaen/ 't welck de rooveraers met hare dupelsche konsten niet kosten naer-bolghen: ende alsoo blijven de mirakelen waere ken-teekenen van de oprechte leere/ ende verbolghens van de waerachtighe Kercke/ alhoewel sy mede-ghedept konnen worden aen boose menschen/ sae ketteres. Maer de swarighepdt schijnt hter te wesen / hoe sy konnen ken-teekenen zijn van jemandts heplighepdt / aenghesten dat de selve oock aen boose menschen kan mede-ghedept worden.

Ick antwoorde ten eersten, dat de mirakelen alleen gheene onseplbare teekenen van jemandts heplighepdt zijn / maer waerschijnelycke om dat Godt

doozgaeng aen de quade menschen de gabe der mirakelen niet en gheeft.

Ten tweeden, dan kunnen sekerlyck de heplighepdt kennen aen de mirakelen/ als eenigh persoon mirakelen doet naer sijne doodt; want du is mede teghen de boozsichtighepdt / goedthepdt / ende waerhepdt Godts / indien hy toeltete / dat eenen verdoemden naer sijne doodt mirakelen dede/ om dat hy de menschen hier dooz soude bedzlegghen / ende metter daerde lieghen/ ghebende een persoon upt booz saligh/ daer hy nocht anders soude verdoemt zijn. Wanneer wy dan sien dat eenighen persoon naer sijne doodt mirakelen doet / die oock binnen sijn leven eenighe ghedaen heeft / soo moeten wy hier upt beslupten / dat hy hepligh is naer dit leven/ ende dat de mirakelen/ die hy in sijn leven ghedaen heeft/ waere mirakelen zijn gheweest/ghelijck die noodtsakelijck moeten zijn upt kracht van de goddelijcke boozsichtighepdt/ de welke hy doet naer sijne doodt.

Predikant. Pag. 197.

De Papisten zijn altijd ghewoon seer voorsichtelijck hare wonderlijcke mirakelen te bepalen in het landt der Heydensche *Japonesen*, ende *Chinesen*.

Antwoorde.

De gheheele Catholijcke Kercke van Europa, sae van ons Nederlant namelijck kan u hier overtuyghen van leughen: want om niet te spreken van dien Jonghman/ ghenaeamt Michiel Jan Pellicer ghebooren in't dorp Calanda, ghelegghen in Arragonien, alwaer sijne ouders Michiel Pellicer, ende Maria Blasco oock woonachtigh zijn; den welcken 19. jaeren oudt wesfende / ende sijn been ghebroken hebbende onder het radt van eenen wagh / is het selve in't Gasthuys van Saragossa, dooz besteringe van Joannes Estanga seer ervaren Chirurgijn/ende Professor der Medecijne aldaer / soo het bebozven was / vter vinghe-
ren

ren breecht/ beneden de knie afgheset gheweest / ende begraven. Als nu de woude ghenesen was / is den voorszeyden Hoghman tot de Kercke van Onse Lieve Vrouwe van Saragossa ghegaen / aldaer hare hulpe/ ende van de passanten aelmoessen versoeckende / zijnde alsoo twee jaeren langh aen al de wereldt beskent gheworden; ende siet op den 29. dagh van Meer in't jaer 1640. heeft hy/ door den bpsiant van de heylighe Maghet, sijn been wederom ghecreghen / ende de gheheele stadt van Saragossa, die hem te bozen ghekent/ ende ghesien hadde met een been alleen / heeft hem op sijne twee beenen sien wandelen/ recht/ ende ghesont: de sake is proces-ghewijse / by ghestelde Advocaten ondersocht gheweest/ ende in't jaer 1641. den 27. van April by seshien van de vermaertste ende reffelijckste van Arragon, gheswozen ghetuyghen / onderteeckent. Dit en is immers niet gheschiedt in Chinen, ofte Japonien: Doch ghelijck ghy/ door utweinghebozen hartueckighepdt/ niet en ghelooft de mirakelen van Indien, soo sult ghy oock spotten met dit; dit blijft ebentwel ontwaerachtigh/ dat wy onse mirakelen bepalen in het lande der Heydensche *Japonesen*, ende *Chinesen*.

Wat sal ick segghen van Hans Clemens, sone van Jacob Clemens ghebozen te Lucerne in Switserlande, den welken ghesien is gheweest te Dordrecht, Rotterdam, Delft, Leyden, Haerlem, in den Haghe, te Vlissinghen, ter Veren, t'Armuyden, te Middelborgh, te Breda, te Berghen op Zoom, te Utrecht, te Bommel, te Heusden, te Vliemen, te 'sHertoghenbosch, in de Grave, te Venlo, te Wachtendock, te Aken, te Maestricht, te Tongre, te Leuven, ende te Brussel, kruppente langhs der aerden op twee klepne kruckskens/ ende sittende voorsz in een schootel/ om dat sijne beenen ingetrocken waeren tot het lijf/ rustende de knien op de borst / jae soo vast daer in ghedronghen zijnde / darmen gheen handt noch vingher daer tusschen kost dzinghen: het dieck van de beenen/ ende opperste deel van de dijen was aenghewassen met vleesch/ ende vel/ vast aen den buick tot onder de borst / soo dat het hem onmoghelijck was

sijne beenen upt te strecken: Soo groot was sijne
 mismaeckthejdt / dat Graef Maurus van Nassauw, ende
 den Grabe van Hollach hem ontmoet hebbende on-
 trent Hult in't jaer 1596. daer over soo verbaest ston-
 den / ende soo een medelijden hadden / dat Grabe Mau-
 rus hem bter oft vijs stucken goudts gaf / ende den
 Grabe van Hollach eenigh silbere gheldt. Desen
 Jonghman / soo mismaecht wesende / is te Scherpen-
 heuvel op den 14. Julii des jaers 1604. volmaecktelijck
 ghenesen geweest / dooz den bystandt Godts / en syn-
 der H. Moeder / ende heest den 18. der selver maendi /
 ende desselfs jaers / ghegaen met een witte branden-
 de keerse te Brussel vooz het H. Sacrament van Mt-
 rakelen / in Processie / ende wierdt ghesien van vele
 duppenden bozghers / ende vrendelinghen / die tot
 desen Feest-dagh waeren ghekomen / ende hem te
 bozen ghekent / ende mentghmael hadden ghesien
 soo mismaecht als boven beschreven is. Hier naer
 op den 19. Julii 1604. de Bozghemeesters / Schepe-
 nen / ende Raedt der stede van Brussel collegialijck ver-
 gadert zijnde / hebbende vele ende verschepte ghe-
 rugghen hier op ghehoort / die met haer eyghen oog-
 ghen mentghmael ghesien / ende met haere handen
 ghetast hadden de boozghemelde ghesteltenisse van
 den boozsejden Hans Clemens, ende met solennien
 ende ghestaefden eedt verclactden waerachtigh te
 zyn sulcks als bozen verhaelt is / hebben hier van
 publijcke instrumenten / ende attestatien doen maken /
 ende beseghelen met den seggel haerder Stadt van
 Brussel. T selve is gheschiedt eenighe daghen daer
 naer van den Magistraet van Leuven.

Dit mirakel hebben de Catholycke Schryjberg
 hondert ende hondert mael de Gherefozmeerde op de
 boost ghestelt / ende niemant en heest'er opt durben
 op antwoerden: want 't selve te loochenen / is strij-
 den teghen recht ende reden / de wyle daer niet twee /
 maer dupsent ende dupsent gherugghen zyn / die het
 ghesien hebben: te segghen / dat 't dupbelsch is / is
 de boetstappen der Phariseen ingaen / die het selve sep-
 den van de mirakelen Christi. Wat seght ghy hier op
 Domi-

Domine Prædicans? dit en is immerg noch in China, noch in Japonien gheschiedt.

Doch om wat naerder te komen tot onse tijden / komt eens naer Antwerpen, oft gaet eens naer Mechelen, daer salmen u volle bescheedt gheben van vele mirakelen / die dese dyp leste jaeren gheschiedt zijn / met bebestinghe van soo vele / ende sekere ghetuyghen / dat ghy selve soudt moeten overtuyghet worden / indien ghy redelijck waert / ende alle passie van kant stelde: Gaet maer eens te Mechelen, ten huyse van den Edelen Heer Blijterswijck, Raedts-heer van het Parlament aldaer / ende vraeght hem / wat hem die voorszeden jaer is gheschiedt? oft leest sijn aerdtigh ende gheleert schyft / dat hy daer ober gemaeckt heeft / ende in d'uck laten gaen / ende dan sult ghy kunnen sien / dat het onwaerachtigh is dat de Papisten altijd ghewoon zijn haere wonderlijke mirakelen te bepalen in het landt der Heydensche *Japonesen*, ende *Chinesen*.

Predikant. Pag. 198.

In Hollandt, ende Enghelandt, waer oock de kinderen het bedrogh ghewaer souden kunnen worden, en worden van haer gheene mirakelen ghedaen, met de welcke sy nochtans soo vele van haere boecken vervullen.

Antwoorde.

Wy sullen ons wel wachten van de mirakelen te voorszijn te brenghen / die in Hollaadt, oft in Enghelandt gheschiedt zijn / ofte nu noch gheschieden: want / ghelijck ghy selve seght / de kinderen souden se voor bedrogh houden, wat souden de groote dan doen? Buyten twijffel / sy souden segghen / ghelijck als ghy doet Pag. 199. Wy en houdense voor gheen goddelijcke, maer voor duyvelsche mirakelen, ende en zijn by ons in gheen meerder achttinghe, dan die van *Mahomet*: Soo is't dan beter de selve niet al te veel te verbyden / op datmen de roosen vbor de swijnen niet en stroye, andersins onse *Uebe Drouwe* Ter noode, ghenaeemt de Capelle van Ronxputt

putte, een mijle ghelegghen van Alckmaer, in't doop Heylo, ende de Heylighe Stree tot Amsterdam, ende den Doom van Utrecht, &c. souden u al wonderlijcke dinghen konnen doen sien / Indien ghy niet gantsche-lyck blindt waert: Dit zy ghenoegh: Intelligenti, pauca.

Pre dikant.

Indien de Paus-ghefinde soo machtigh zijn in mirakelen, waerom en doense de selve niet voor onse ooghen, ende in onse steden? ende waerom en weckense insonderheydt gheen dooden op, om ons kettens beschaemt te maken, ende t'overtuyghen?

Antwoorde.

Wat middel om soo eenen mensch beschaemt te maken, die in dese materie alle schaemte af-ghelept heeft? Wat middel om soo eenen mensch t'overtuyghen, den welcken spot met de ghetuyghenissen van de heele gantsche werelt/ ende niets booz waerachtigh houdt/ dan 't ghene hy selve seght/ alle de reste/ doock de treffelijckste Oudt-vaders/ aen siende booz fabel-dichters/ ende leughenaers? Hier is die ghe-meene spreuke waerachtigh / Eenen Sot sou meer loochenen, als seven Wijzen souden konnen bethoonen.

Nu/ als ghy vraeght/ Waerom dat de Papisten in uwe steden/ ende booz utwe ooghen gheene mirakelen doen? Weet ghy niet dat de bozghers van Nazareth die selve af-ghebraeght hebben van Christo *Luc. 6. v. 23.* segghende: Waerom en doet ghy gheene mirakelen in uw' Vaderlandt/ ghelijck wy hooren dat ghy hebt ghedaen te Capharnaum? Ick betaele u met de woorden van den H. Marcus *Cap. 6. v. 5.* Christus en kost daer gheen mirakelen doen ter oorsake haerder onghe-loovigheydt. Ghy selve bekent/ dat ghy onse mirakelen booz dubbelsch houdt/ ende oversulckx dat ghyse gheen gheloof gheest/ schryft het dan toe/ volghens de Schryfture/ aen utwe onghe-loovigheydt, dat de Papi-

ken in uwe lieden gheene mirakels en doen/ ghelijck
Christus oock niet en dede in sijn Vaderlandt: Dat
weet ick wel / dat de Heydenen, in dit stuck / ghe-
buppghsamer zijn van gheinoet / als ghy lieden; soo
dat het gheen wonder en is/ dat Godt soude toe-
laten/ datret by haer mirakelen gheschieden/ ende niet
onder u-lieden

Ten anderen. Weet ghy niet / dat de Joden oock /
soo ghy hier doet / aen Christo ghesepdt hebben *Marci*
15. 32. als by hingh aen het Cruys: Dat hy af-daele,
sepen sy / van het Cruys, op dat wy moghen sien, ende
ghelooven. Ick soude oock kunnen vraghen: Waer-
om en is Christus van't Cruys niet af-ghedaelt / om
dese verblinde menschen t'obertuyghen? misseken
om dat sy andere mirakelen ghenoech hadden ghe-
sien? 't is waer / maer sy hieldense booz dupbel-
sche/ ghelijck ghy lieden nu doet met de onse; ende
daerom / alhoewel Christus van het Cruys hadde af-
ghedaelt booz haere ooghen / soo en souden sy eben-
wel dit booz gheen waerachtigh mirakel ghehou-
den hebben: alsoo soude't oock toe-gaen met u/ en-
de uwg ghelijcke/ schoon ghy lieden booz de ooghen
mirakelen saecht ghedaen worden van de Papisten.
Wat dunckt u / waer het niet de nijne weerd / dat
Godt mirakelen liet gheschieden booz soodanighe
menschen / de welcke / schoon sy eenen dooden saghen
verwecken / ofte het selve niet en souden ghelooven /
ofte souden 't houden booz dupbelsch? Indien ghy-
lieden maer en kost segghen met den monde / ende
pepsen metter herten / 't ghene den vader handen be-
setenen sepe *Marci 9.* Heere ick geloove: Ick gheloo-
pe dat in de Roomsche Kercke noch de gabe der mi-
rakelen is: Ick gheloove dat de mirakelen waer-
achtighe merck-teekenen zijn van de Kercke Christi:
Wie weet oft Godt u niet en soude ghenadigh zijn?
want alle dinghen zijn moghelijk aen den ghenen die ghe-
looft.

Doorders praet ghy van Magdalena la Cruz, ende
Maria van Lisbon; leest hier ober het Ondersoeck van de
Mirakelen van *P. Landsheer Pag. 118. 119. &c.* daer sult
ghy

140 Het gheopent Christendom
ghy blinden dat tot antwoorde dient.

Wat het Placcaet van den Magistraet van Brussel aen-
gaet/ daer van ghy spreeckt Pag. 200. leest hier van
mijn Tractaet van de Reliquien teghen D. Renesse, daer
ick in 't langh ende breebt bewijse onwaerachtigh te
zijn/ 't ghene ghy hier van seght.

Du dat onse heilighe eenen ghelapten mantel sou-
wese van verschepde ketterijen / soo ghy praet Pag.
269. dat is soo schrael dat het sijn selven schaemt:
Leest hier over mijne Aenmerckingen teghen D. Petrus
Cabeljan: Daer ghy oock sult binden/ dat de h. Ma-
ghet by ons niet ghe-eert wordt als Godt. Ick
seynde u enckelijck tot dese schriften / op dat ghy
mooght sien / dat ghy nu' boeck met oude / versle-
ten/ ende meermael wederlepde bodden gheboeyt/
ende op-ghebolt hebt.

HET II. CAPITTEL.

Van het Vaghevyer.

Predikant. Pag. 387. 389.

Dit moet oock van ons niet worden voorby-ghegaen, dat
de *Mahometanen* van een middel-plaetse droomen, tus-
schen het Paradijs, ende de helle.

Antwoorde.

It is bupten alle twijffel/ dat de Mahometanen ghe-
looben een derde plaetse naer dit leven/ ofte een Va-
ghevyer: want Nicolaus Christophorus Radzivilius, in sijn
Ierusalemse veyse Pag. 29. verhaelt/ dat hy in een hospi-
tael van Turckijen ghesien heeft eenen sekeren Turck/
die bys groene boghelkens d'een booz d'ander naer
het vliegghen / mommelende saemen set tusschen de
tanden/ ende soo hy hem de reden hier van hadde
doen vraghen / heeft hy gheantwoorde / dat hy dit
dede booz de zielen van sijne overledene bloedt-vrien-
den/